

Indonézia

Bali. Lombok. Komodo. Flores...

Pavel „Hirax“ Barišák

Indonézia

*Venované všetkým Slovákom,
ktorí cestujú a zbavujú tak
národ malosti.*

Indonézia

Bali, Lombok, Komodo, Flores...

Pavel „Hirax“ Baričák

Text © Pavel „Hirax“ Baričák, 2016

Fotografie © Pavel „Hirax“ Baričák, 2016

© HladoHlas Group, spol. s r. o.

Vydalo vydavateľstvo HladoHlas Group, spol. s r. o.,

Rumunskej armády 1/6, 036 01 Martin, Slovensko,

ako svoju 72. publikáciu v roku 2016

Zodpovedná redaktorka Anna Fričová

Jazyková korektúra Andrea Hošťáková

Zalomenie obálky a textu Pavel „Hirax“ Baričák

Vytlačili Těšínské papírny, spol. s r. o.

Prvé vydanie

Objednávky:

HIRAX Shop, Rumunskej armády 1/6, Martin 036 01, Slovensko

www.hiraxshop.sk, obchod@hiraxshop.sk

Kontakt na autora:

hirax@hirax.sk

Facebook: Pavel „Hirax“ Baričák (spisovateľ)

ISBN 978-80-89502-39-0

Predodletový večer krásnych otázok

(9. 3. 2015, pondelok)

- Ráchel, ocko teraz odletí lietadielkom na pár týždňov preč, - rozprával som sa večer pred odletom s dcérkou Ráchel, ktorej do troch rokov chýbal presne týždeň. Syn Samko už vo svojej postielke spokojne odfukoval svoj prvý sen. - Vieš, potrebujem dopísať jednu knihu, - vravím jej.

- A o čom bude? - vyzvedala.

- Aj o vás... - nevedel som jej to lepšie vysvetliť. Slovné spojenia „tretí diel Šlabikára šťastia s podnázvom Dospelí deťom, deti svetu“ by jej asi veľa nepovedal.

- A píšeš? - spýtala sa ma nežne, pričom ma preskenovala jej galakticky modrými očami.

- Áno, pídem, - odvetil som jej rečou. - Ak by som ti chýbal, kukni sa na hviezdy. Tam ma vždy nájdeš.

- Tvoje lietadielko zastane pri hviezdíčkách a ty vystúpiš medzi ne?

Nezmohol som sa na odpoveď. Kdesi v hĺbke seba som poďakoval Bohu, že sem posielala tak nádherné duše, ktoré rozmýšľajú jednoducho, a pritom tak múdro.

Po rozlúčkovom bozku som sa premiestnil za ženou do obývačky. Na stole i na zemi ma čakali kôpky vecí. Bol som unavený, a to ma ešte čakalo balenie. Pri pohľade na zaprataný stôl by som sa bol stavil o palec na nohe, že to ani do batoha nepopchám.

- Myslíš si, že tu ešte budú tie balónky, keď sa vrátiš? - spýtala sa ma žena a oslobodila ma tak aspoň na chvíľu od povinností.

Znova som sa nezmohol na odpoveď. Viac ako desiatka balónov, rozvešaných v našej obývačke ako pozostatok z predčasnej Sárkinej narodeninovej oslavy, sa mi v tom mlčaní pitoreskne smiala do tváre.

Inak sa večer skončil pokojne. Teda ak do toho nezapočítam fakt, že som zistil, že nemám kartičku poistenia, a nikde som ju ani nenašiel. Hocijako som v sebe doloval spomienku na stretnutie s tým prepotrebným papierikom, ale k ničomu som sa v pamäti nedopátral. Zmohol som sa len na krátku fejsbúkovskú konverzáciu s paňou, ktorá mi slúbila, že ju naskenuje a pošle cez mail. Či kartička bude platiť aj ako vytlačený smiešny papier, som sa už od nej nedozvedel. Veď bola skoro polnoc...

So zistením, že som možno na viac ako tri týždne podmienične odsúdený na stav „teraz sa ti nemôže nič stať“, ľahol som si pokojne spať. „Aj tak by sa mi nič nestalo,“ utvrdil som sa a zavrel viečka bez akýchkoľvek výčitiek strachov.

Vytuhol som skôr ako maco pred zimou. Po kom náš syn Samo asi bude?

Letím, a to doslovne

(10. 3. 2015, utorok, zo slovenského Dolného Kalníka do Semynyaku na Bali)

Niečo po šiestej ráno už stojí pred domom taxík. Prišiel skôr. Tesne predtým, ako zaparkoval, vyšli z izby dve ženy - žena Ivka s malou Rachel. Nečakal som, že sa ešte ráno zvitame, a tak namiesto listu, ktorý som sa hotoval napísať rodinke, sa ešte vrúcne stískame a „bokávame“ na rozlúčku. Snažím sa dcérke vysvetliť, že tri týždne ujdú ako voda, ale tvári sa neutrálne. Je krásne byť dieťaťom, lebo keď nemáte pojem o čase, netrápi vás ani budúcnosť.

V taxíku mlčím. Nechce sa mi rozprávať a začať dialóg iba preto, aby reč nestála. Bola by to zrada môjho vnútra. A tak tie minúty venujem svojej duši, nič dôležitejšie som aj tak pri narodení nedostal.

Ako vystupujem na vrútočkej vlakovej stanici, tulák vo mne sa preberá k životu a šťastím bez seba mi šepká: „Je to radosť nemať so sebou zväzok kľúčov, však?“ Má pravdu. Ak chcete vedieť, koľko ste si v tomto živote nabrali na plecيا, zoberte si do dlaní zväzok vašich kľúčov a poľahkajte si odpoveď.

Kto čítal moje predošlé cestopisy, vie, že málokedy sa dávam na letisko dopraviť autom, či nebudaj aby som šoféroval sám. Nie. Moje cestovanie s batohom sa preto nemôže zaobiť bez rýchlikového rituálu Vrútky - Bratislava.

Vo vlaku som sa chytil čítať knihu, ale po polhodinke odpadávam do snov. Niekde pri Trenčíne ma budí slnko, ktoré ma láska po tvári. „Prečo ľudia netancujú, keď môžu? Prečo sa neusmievajú na slnko a nestávajú sa sami slnkami?“ pýtam sa veselého kotúčika, ale keďže sa iba veselo škerí a nič neodpovedá, znova sa poddávam viečkam...

Na konečnej v Bratislave sa všetkého, čo má nohy, pýtam, aké číslo autobusu ide na Mlynské Nivy. No v Bratislave najšť Bratislavčana je ťažšie než odpovedať malej dcére, ako sa dá zastaviť lietadlo v dvanásťkilometrovej výške a vystúpiť pri teplote mínus šesťdesiat stupňov do priestoru tak, aby ostatných neroztrhalo a aby ma počas mesačnej noci polahky našla žiarň rozvaleného vo Velkom voze.

Jednej peknej dievčine, ktorá tiež koktá, že nie je odtiaľto, chcem povedať, že by som sa jej rád pozrel do očí, ale keďže má najmodernejšie okuliare sveta, nikdy jej nepoviem, že má pekné oči. Na odpoveď ďalšej duše v poradí, „že je z Martina“, už ani neviem, čo mám povedať. Hádám, že by bolo efektívnejšie postaviť Bratislavu a Schwechat pri Martine. Na to sme však my Fatrania primalí páni... Našťastie.

A už som v lietadle smerujúcom do katarskej Dohy. Tulák vo mne spieva, že sme konečne znova SAMI! Ja a moja duša! Samota nie je osamelosť, samota je sebaspoznanie! „Milujem ťa, tuláčisko vo mne!“

- Poprosím ešte jedno červené víno, - vravím letuške Kyoko, ktorá si naivne myslela, že ma bude mať jedným pohárom z krku. Kým ešte obsluhuje ľudí cez uličku, nedám jej pokoj. „Som Slováč, dievčička, zvykaj si. My máme iné štatistiky na spotrebu alkoholu

než vy Aziati,“ usmievam sa na ňu popod fúz, ktorý som ráno zhodil, kým sa Kyoko opätovne chytá fľaše.

Pri jedle mi padá na zem buchtička, sused sediaci za mnou má prácu. Ani príbor akosi nedrží v rukách, a keď sa mi trochu ryže ocitá na nohaviaciach, už mám prácu i ja. „Vínko asi zašlapalo,“ vravím si v duchu. „Nič to, veď o tom nejdem písať knihu...“

Celkovo milujem mikroživot v lietadle. Návštevu toalety nevynímajúc, ktorú niektorí ľudia pre obité lakte odsudzujú. Ak by niekedy manželka pritakala, pokojne by som tam aj súložil. Nemám predsudky k ničomu. Len sa musím konečne naučiť, že pred splachovaním už nemám sedieť na mise, lebo mi ten víchor v antikore vytiahne hrubé črevo do priestoru. A to by som bol nerád, keby Sárka pri pohľade na hviezdy videla čosi iné ako moju tvár. Jeden nikdy nevie...

To sa mi už dlho nestalo, lietadlo je poloprázdne! Mám tri sedačky len pre seba, to my Levy máme radi. Konečne si mám dať kde laptop, knihy a pohár toho dobrého červeného vína, ktoré pijem kvôli srdiečku. Nebudem predsa konzumovať pivo ako nemecky hovoriaci spolucestujúci sediaci okolo mňa. Keby tak vedeli, že mi v slúchadlách hrá nemecká kapela Puhdys a jeden z ich vynikajúcich albumov Computer kariera, asi by mi neuverili. Rovnako ako by ani tá socialistická NDR rocková hviezda neuverila, ako sa s tým názvom albumu trať do dnešnej doby... Aj Baričák ťuká do notebooku ako dáteľ do kôry a určite v tom bude zainteresovaná sčasti aj kariéra, čo si budeme klamať. Svoje ego nedostanete pod kontrolu, ak si nenalejete čistého vína. Tak vidíte, a mám o dôvod viac. „Kyokóóó, kde si?! To ja, Slováč, ťa volám k sebe. Dones čašu, ročník sa vydaril!“

Prvý let trval asi šesť hodín, ten druhý má byť desaťhodinový. Moja duša nemá na arabské letiská dobré emočné spomienky. Raz sme napríklad pri ceste z Thajska hodinu tankovali v Ománe, pričom sme museli vystúpiť z lietadla. Keď sa vraciate z Ázie, dušu máte farebnú, šťastnú, voňavú, pozitívnu. Vtedy ma však na tú hodinu zmrazil arabský čiernobiely svet. Tam sa ktosi s krikom hádzal modliac sa o zem, hentam sa niekto durdil na predavačku, ďalší bradatí ľudkovia oblečení v bielych prestieradlách fajčili niečo medzi bodliakom a gumenou čižmou, inak by to tak nesmrdelo. Moje dojmy z Ázie sčasti odišli tatam. Ja viem, moja chyba, lebo vziať vám môžu iba to, čo si dáte.

Druhý let mierne mešká, ale keďže je pol tretej ráno, prelína sa mi realita

*Ľudia najprv stavali chrámy bohom.
Novodobé katedrály sa však nachádzajú na letiskách...*

so spánkom. Len čo nás púšťajú do lietadla, vyzúvam si tenisky a natáhumem si kapucňu z mikiny až po spodnú peru. Osem hodín z desaťhodinového letu božsky spím, paráda...

Na letisku v Dempasare, hlavného mesta Bali, treba zasa vystáť rad za radom. Najprv však musím skrotiť hada na zaplatenie tridsiatich piatich amerických dolárov za vstup do krajiny. Teda buď tridsaťpäť dolárov, alebo tridsaťpäť eur. Odmietli sa párať s kurzom a desatinnou čiarkou. Sú šikovní, tiež som za jednoduchý svet. A ešte ma teší, že medzi vlajočkami akceptovaných krajín je aj Slovensko. Národná hrdosť vo mne spieva hymnu o bleskoch nad Tatrami, rozum mi, našťastie, zakázal dať to nahlas. Vysvetľovať Baliččanom, že som svojprávny, sa mi teda dvakrát nechce.

Skrátka, nič mi nezostáva, musím s pokojom vystáť aj nekonečný vízový rad, pričom si všimam, že si ako na just vyberám vždy priechod, kde namiesto dvoch úradníkov funguje iba jeden. Nečudo, že keď dorazím k batožinovému pásu, môj batoh tam leží ako posledný.

Dolný Kalník - Vrútky, železničná stanica - Bratislava, železničná stanica - Bratislava, autobusová stanica - Schwechat, letisko - Doha, letisko - Denpasar, letisko - hotel. Dve autá, jeden vlak, dva autobusy, dve lietadlá a zrazu ste na druhej strane planéty. Osemtisíc kilometrov za deň a pol. Chce to len odvahu, batoh, peniaze a tuláka v sebe. Bez neho to nepôjde, a ak áno, bude to škrípať. On je totiž túžba, túžba je sen, sen je skutočnosť, skutočnosť je život. Život je zasa pohyb, pohyb je zmena, zmena je poznanie, poznanie je múdrosť. Preto beriem cestovanie ako spôsob duchovného rastu. Ďakujem ti teda, tuláčisko zahniezdený vo mne, že sa o mňa tak kráľovsky staráš. Vychádza mi z toho, že právi králi chodia v zaprášených topánkach. Vitajte na palube!

Radosť parkovať v takej garáži (Seminyak, Bali)

Indonézia

Formálny názov: Indonézska republika

Lokálny názov: Indonesia

Lokálny formálny názov: Republik Indonesia

Nezávislosť: od 17. augusta 1945

Národné motto: jednota v rozdielnosti

Lokalita: juhovýchodná Ázia

Susedia: Východný Timor, Malajzia, Papua Nová Guinea. Od mora susedí Indonézia so Singapurom, s Filipínami, Austráliou, Palau, Thajskom a indickým územím Andamany a Nikobary

Politický systém: republika

Členenie: 17 508 ostrovov

Hlavné mesto: Jakarta

Najvyšší bod: Puncak Jaya, 4 884 m n. m. (Nová Guinea)

Počet obyvateľov: 245 000 000

Hustota obyvateľstva: 128 na štvorcový kilometer

Rozloha: 1 904 569 štvorcových kilometrov, z toho 4,85 percenta vodnej plochy

Mena: indonézska rupia

HDP na hlavu: 3 600 USD

Priemerná dĺžka života: muži 68 rokov, ženy 73 rokov

Úradné jazyky: indonéžština (úradná, štandardizovaná forma malajčiny), angličtina, holandčina, veľké množstvo miestnych jazykov, z ktorých najpočetnejšia je javánčina

Náboženstvo: moslimovia 86 percent, protestanti 6 percent, rímskokatolíci 3 percentá, hinduisti 2 percentá. Tolerované sú však aj rôzne lokálne náboženstvá.

Analfabeti: 9,6 percenta

Nezamestnanosť: 9,1 percenta

Časový posun: GMT+8

Podnebie: Tropické s horúcim a vlhkým počasím. Obdobie dažďov trvá od polovice septembra do apríla. Okrem vysokých pohorí a sopiek je na ostrovoch príjemná rovníková klíma.

Colné predpisy: Prísne zakázaný je dovoz a vývoz zbraní, pornografie a drog. Z krajiny je prísne zakázané vyvážať chránené druhy fauny a flóry (CITES), starožitnosti a koraly.

Ubytovanie: Krajina má dobre rozvinutú ubytovaciu sieť. Lacné a pomerne slušné ubytovanie je dostupné skoro všade, v hlavnom meste a v iných väčších metropolách je však podstatne drahšie. V pobrežných oblastiach sa môžete ubytovať v nádherných plážových domčekoch, vyrobených z prírodných materiálov. Stanovať môžete takmer všade, akurát budete mať možno problém so spánkom, pretože domorodci vás zavčasu ráno zobudia a budú sa chcieť s vami skamarátiť. Môžete bývať aj na prívátoch, no odporúča sa overiť si čistotu zariadenia.

Doprava: Jazdí sa vlávo. Na riadenie vozidla potrebujete náš a medzinárodný vodičský preukaz. Dostatok autopožičovní je najmä vo veľkých mestách, kde si môžete okrem auta požičať aj motocykel. Odporúčame však cestovať taxikom vzhľadom na stav niektorých ciest a zvyklosti v krajine. Vždy trvajte na použití taxametra. Autobusová doprava je pohodlná, ale často preplnená. Vlaky jazdia na ostrovoch Sumatra, Madura a Jáva. Letiská nájdete vo veľkých mestách. Leteckú dopravu môžete použiť na vycestovanie do okolitých štátov.

Potraviny: Miestna kuchyňa je naozaj exotická, za jej základ sa považuje ryža. Pri stolovaní nikdy nechýba čerstvé ovocie, ako sú banány, pomaranče a ananás. V sezóne môžete ochutnať aj melón, papáju a mango. Medzi národné špeciality patria *campur nasi* a *rasirames* (ryžové pokrmy), *rijstafel* (holandské jedlo, ktoré pozostáva z rôznych druhov mäsa, zeleniny a korenín), *sate* (kúsky hovädzieho, bravčového, ryby, hydiny či jahňaciiny pripravené na horúcich uhlikoch a následne máčané v arašidovej omáčke), *ajam unkap* (marinované, pečené kura), *ikan acar kuning* (jakartská špecialita), *soto* (zeleninová polievka s haluškami), *babi guling* (pečené prasiatko), *opor ajam* (jemne korenené kura varené v kokosovom mlieku). Medzi chutné nápoje, ktoré by ste mali rozhodne ochutnať, patrí *brem* (ryžové víno), *tuak* (lokálne silné pivo).

Životný štýl: Keďže územie štátu tvorí množstvo ostrovov, môžeme povedať, že sa tu stretáva veľa kultúr a náboženstiev. Výrazne sa odlišuje spôsob života obyvateľstva na vidieku a v mestách. Väčšina ľudí sa živí poľnohospodárstvom a ťažbou dreva. Na niektorých ostrovoch ľudia žijú ako v kamennej dobe a na iných moderným životom. Všetci sú však veľmi priateľskí a pohostinní.

Bali

Oficiálny názov: Bali (provincia Indonézie)

Politické zriadenie: republika

Poloha: juhovýchodná Ázia

Dátum založenia: rok 1343. Bali sa stalo súčasťou Indonézie v roku 1950.

Rozloha: 5 632 štvorcových kilometrov

Počet obyvateľov: 4 220 000 (2014)

Hustota zaľudnenia: 630 obyvateľov na štvorcový kilometer

Jazyk: indonézština, angličtina, holandčina, na ostrove Bali sa však hovorí miestnym nárečím, ktoré je podobné oficiálnemu jazyku

Hlavné mesto: Denpasar (400 000 obyvateľov)

Veľké mestá: Ubud (kultúrne centrum ostrova, mesto výtvarníkov, galérií a múzeí), Kuta a Legian (plážové mestá, vhodné na oddych pre turistov), Singaraja (pokojné mestečko na severe Bali)

Administratívne členenie: osem okresov (tzv. *kabupaten*: Badung, Bangla, Buleleng, Gianyar, Jembrana, Karangasem, Klungkung a provincia Tabanan). Medzi územné delenie patrí aj hlavné mesto Denpasar.

Mena: indonézska rupia

Náboženstvo: hinduisti 95 percent, moslimovia 2 percentá, kresťania, budhisti a iné náboženstvá

Hranice: sever – Balijské more; juh – Indický oceán; západ – Balijský prieliv, ostrov Jáva; východ – Lombokský prieliv, ostrov Lombok

Najvyšší bod: sopka Agung, 3 142 metrov

Najväčšia rieka: Sungai

Podnebie: Bali má tropické monzúnové podnebie. Ostrov sa nachádza v blízkosti rovníka, preto je tu vždy teplo a strieda sa iba obdobie sucha a obdobie dažďov. Obdobie sucha trvá od apríla do októbra a obdobie dažďov sa začína v novembri a končí sa v marci. Priemerné teploty sú cez deň 28 °C – 32 °C, v noci 26 °C – 28 °C. Vlhkosť vzduchu dosahuje až osemdesiat percent. Teplota morskej vody je v priebehu roka tiež pomerne konštantná, približne 28 °C.

Fauna a flóra: Bali je veľmi úrodný ostrov. Kvalitnú pôdu bohatú na živiny zaisťujú sopky. Nachádzajú sa tu jedinečné a pre Bali typické ryžové terasy. Pripomínajú skôr umelecké diela než úžitkové polia. Terasy sú umelo zavlažované. Úroda je dva- až trikrát do roka. Počas žatvy domorodci nepoužívajú nijaké kombajny. S kosákom v ruke zaliatí potom v neznesiteľnej horúčave sa stihnú ešte aj usmievať do kamier a objektivov turistov. Najdôležitejšou plodinou je teda ryža. Pestujú sa aj kokosové a iné palmy. Vo veľkej miere sa využíva bambus, a to na stavbu domov, lešení či mostov. Posvätné sú dva druhy stromov. Najvýznamnejší je *banryan*, rastúci v chrámoch. Druhým je *frangipani*, ktorý poskytuje nádherné kvety. Zdobia sa nimi tanečníci. Na Bali žije málo druhov zvierat. Najpočetnejšími sú opice, psy, spevavé vtáky. Priemysel tu nie je, hospodárstvo funguje len z turizmu a pestovania ryže.

Náboženstvo: Skoro deväťdesiatpäť percent obyvateľstva sú hinduisti. Balijský hinduizmus sa líši od indického, no takisto uctieva trojicu bohov: Šivu, Brahmu a Višnu. Potom bohyňu smrti Durgu, bohyňu múdrosti Sarawati, boha Slnka a ďalšie božstvá. Okrem obradov je množstvo kultúrnych úkonov a objektov spoločných s väčšinou hinduistov: uctievanie božstiev či niektorých posvätných zvierat alebo riek, slávenie sviatkov. Balijský hinduizmus je veľmi ovplyvnený budhizmom. Baličania veria, že celý ostrov je obývaný nadprirodzenými bytosťami. Každý deň im prinášajú na zem či na oltár tzv. obeť – sú to malé misky z palmových listov s ryžou, s kvetinami a s vonnými tyčinkami.

Pekne pomaličky...

(12. 3. 2015, štvrtok, Seminyak/Bali)

Nechcem na Bali skočiť v štýle „hop na kravu a už je teľa“, preto sa prvý deň iba motkám po Seminyaku. Z Dempasaru to do tohto mesta trvalo cez večernú špičku necelú hodinku. Dozvedel som sa, že Seminyak nie je až taký komerčný ako blízka Kuta. Napriek tomu je to mesto plné reštaurácií, kreatívnych obchodov a honosne sa tváriacich galérií. Hotely svetových mien lemujú veľkú pláž, ktorá zásluhou svojej šírky nie je vôbec preplnená.

Jemne sa nadychujem Bali, šetrím si dych. Ale duša mi spieva, lebo toto je Ázia, ako ju milujem, teda hravá zmes mystických pachov Indie, kontrastných farieb Thajska či nekončiacich mopedov Vietnamu. Nechýbajú večne trúbiaci taxikári, ktorí chcú zbaliť každého, kto má odtieň kože čo i len o trochu svetlejší než oni. Neabsentujú ani šoféri rasisti, ktorí na základe toho jemného rozdielu vypustia na zákazníka prvú cifru s jednou drzou nulou navyše. Takže bez jednania to na tomto ostrove nepôjde, teda ak nechcete všetko preplatiť o polovicu. O extrémnej vtieravosti, ktorú som najviac zažil potulkami Indiou či Etiópiou, tu však nemôže byť ani reči. Hoci priemerný plat domácich je v prepočte zhruba stopäťdesiat amerických dolárov, okamžite vidno, že si žijú oproti vyššie spomínaným ázijským krajinám výrazne lepšie. Zabudnite na Japonsko, Singapur, Južnú Kóreu či Hongkong a sme v zlatom ázijskom strede.

Napriek tomu, že sa pohybujem po centre Seminyaku, ktoré hýri množstvom značkových obchodov, každých päťdesiat metrov je tu dobre ukrytý chrám, neraz pagodového typu s komplikovanou kovodrevorezbárskou ozdobou. Ale nechýbajú ani stovky sošiek maličkých bôžikov v zvieracích podobách, cifrované tehlové stavby či múry s dobre

Vitajte v odvážne pitoresknom a pokorne náboženskom Bali

zahryznutým zubom času priamo v hrdle. Ale predovšetkým maličké obradné kamenné stavbičky, hladne čakajúce na nikdy nekončiace sa dary od ľudí smerom k bohom. Bali je silne hinduistické, hlási sa k nemu skoro deväťdesiatpäť percent obyvateľstva. No balijský hinduizmus je od toho indického na hony vzdialený. Keď sa Majapahitania pristahovali na Bali, vzali si so sebou svoje náboženstvo, umenie, kultúru, rituály... Balijčania sa už predtým vyznačovali silnou náboženskou vierou a aktívnym kultúrnym životom a nové zvyky iba prekryli už existujúce. Podobne ako kresťanstvo prekrylo pohanské obrady a rituály na našom území, aj keď sa tejto pravde cirkev vehementne bráni.

Bali si uchovalo trojicu bohov – Brahma, Šiva a Višna, no na rozdiel od Indie nesmie byť trojica nikdy viденá. Majú však aj najvyššieho boha, ktorý sa nazýva Sanghyang Widi. Ani on nie je často uctievaný, napriek tomu, že sa k nemu domáci hojne modlia. Povedzme keď sa usadia v inom kraji a idú si tam postaviť novú dedinu. Občas sa objavujú aj iní bohovia, ako napríklad Ganéša, Šivov syn so sloňou hlavou, bohyňa smrti Durga, bohyňa múdrosti Sarawati a ďalší.

Oveľa väčší význam v každodennom živote však majú čisto balijskí bohovia, duchovia a entity. Veria, že duchovia sú všadeprítomní. Dobrý žijú v horách a prinášajú ľuďom prosperitu, zatiaľ čo obri a démoni číhajú v moriach a zlí duchovia strašia v lesoch a na opustených plážach. Ľudia žijú medzi týmito dvomi protipólmi a snažia sa udržať zlatú strednú cestu. Dôkladne umiestnenými obetnými darmi vzdávajú česť dobrým duchom a nenútené položené obetné dary na zemi majú zasa za úlohu uzmierniť tých zlých.

Mne je tento ich koktejl rešpektu a pokory nesmierne sympatický, to my Slováci sme oproti nim zakuklení nevďačníci. Oni nadprirodzeným bytostiam dávajú dvakrát do dňa do obetných košíčkov z palmových listov ryžu, kvety, jedlo alebo ak napríklad fajčia, tak pokojne aj cigaretu. „Bohovia, ďakujem, že som mohol fajčiť, zafajčíte si aj vy. Cigaretu som nechal, takže poprosím zajtra o hojnosť ďalších cigariet. Óm, šanti, šanti, šanti, óm.“ Samozrejme nesmie chýbať zapálená voňavá tyčinka. Čo jedna! Oni dávajú naraz aj päť, to by sa dráček požiarnik chytil za prilbu!

Dajú tam v malom všetko, čo chcú dostať vo veľkom. A musí to dymiť, dymiť, dymiť...

Hore: Nech sa páči, ženy, vyberajte. Na Bali z penisov nerobia „vedu“, ale považujú ich za symbol sily a plodnosti. Napravo: Takýto domček je tam bežnou záležitosťou. U nás by to už bola štátom chránená pamiatka...

Keď sme už pri tých vonných tyčinkách, istý indický majster, ktorý je guruom nielen jednej mojej dobrej známej, stále prízvukuje, aby často meditovala a neustále zapalovala spomínané vonné tyčinky. Čistia vraj priestor od negatívnych entít. Sú to tie, ktoré keď ľudia nevidia, tak v ne ani neveria. Materiálne založení uverili, že existuje iba jeden svet, a to ten na fyzickej úrovni.

Ja osobne mám tento zvyk nesmierne rád. Na mojich prednáškach zapalujem nielen sviečky, ale aj tie „smradľavé kostolné tyčinky“, ako ich zvyknú niektorí ľudia ponížovať. Väčšinou Juraj Hnilica, ktorý ma na mojich „čítačkách“ sprevádza spevom, neúnavne frfle, „nech ten humus už nepripalujem“. Vraj ho z toho škriabe v hrdle a zle sa mu spieva... Rituálom horiacich vonných tyčieniek som inšpiroval aj moju manželku. Ako však píšem tieto riadky, pomaličky začínam rozmýšľať, že by sme si mali konečne do domu namontovať protipožiarny senzor. Jeden blázon so svietiacimi očami a zapalovačom v ruke nikdy nevie...

Keď kráčam ulicami mesta, ktoré leží na západnej strane južného cípu ostrova, čoraz viac strácam dych z toho, ako sa domáci nebránia farebnosti, prečačkaným detailom závažajúcich gýčom, dotieravej prepchatosti priestoru, ale aj originálnym architektonickým riešeniam. Teda ak ide o novšie stavby. Je však otázne, či za novými stavbami stoja domáci alebo Austrálčania, ktorých je neúrekom a už dlhé roky tu úspešne podnikajú. Veď napríklad oblasť Kuta, ležiaca ešte južnejšie od Seminyaku, je plná surferov tejto národnosti, ktorej vraj mierne konkurujú iba Germáni. Takže ak túžite po dynamickej dovolenke naplnenej nočnými pitkami, tancom, náhodnými zoznamovaniami pri dverách záchodov, horúcimi bozkami končiacimi sa niekedy morálnou opicou, decibelmi šíleného hluku, ktorý nepozná ani Európa, tak nech sa páči, vstúpte do turistickej fabriky Kuta, nech vás pomelie. Veľa zážitkov, málo spomienok? V čase tejto cesty som mal štyridsaťtri rokov, a keďže muži s pribúdajúcimi rokmi zrejú ako víno, bolo mi jasné, že tam nemám prečo ísť. Seminyak som si dal ako hranicu...

Jaj, zabudol som vám povedať: stal sa zo mňa milionár. Za tristo eur som dostal takmer štyri a pol milióna balijských rupií. Najšikovnejšiu rovnicu, akú som pre prerátavanie meny stvoril, je, že stotisíc rupií je akoby desať amerických dolárov. Z dolára na eurá mi to už roky ide dobre, len keby tá naša európska „koruna“ čoraz viac neslabla.

Nech sa páči, nechajte sa inšpirovať...

Akosi som to s tým celodenným chodením prehnal, lebo na chodidlách sa mi začínajú robiť pluzgiere. Aj počas slovenského leta chodím bosý. Síce sa po mne občas otáčajú ľudia na námestiach, ale nám Indiánom to neprekáža. Prišiel som sem žiť svoj život, nie vyplňovať šablónu iných. Milujem chodiť bosý, len to človek nesmie po dlhšej odmlke prehnať. Alebo som sa z tých nedobre vybratých tenisiek vyzul neskoro. Tak či tak, niečo sa mojej koži na chodidlách znepáčilo a tá, keďže nevie rozprávať, dala mi to najavo zdurením sa na viacerých miestach.

Zvečera sa dávam zaviezt' na pláž taxíkom. Taxikár si odo mňa na drzovku vypýtal sedemdesiattisíc rupií, ktoré som mu aj dal. Viem, že väčšina z vás si už nepamätá ten pomer, čo som spomínal vyššie, ale to je dobre, aspoň sa viete dostať do mojej pozície. Sumár znie, že som sa dal nachytať a za tú dvojminútovú cestu som mu zaplatil niekoľkonásobne viac. Nielen Osho učí, ale aj všetky náboženstvá sveta, že my bohatší ľudia by sme sa mali vedieť podeliť s tými, ktorí nemajú nadbytok. Takmer všetci sa zhodujú s časťou „desiatok“, teda že jednu desatinu nášho zisku by sme mali dať chudobnejším od nás. Chvilku sa teda pozeráme s taxikárom z očí do očí. On mi stále opakuje, že už nemá viac peňazí na vydanie, ja si zasa v duchu vravím, že si ten desiatok nemusel vypýtať takouto formou. Nakoniec mu poďakujem a pokorne vystupujem z auta. Bez kompletného výdavku zo stotisícovky.

Inak, toto mi pripomenulo jednu príhodu z Vietnamu. Hneď prvý večer sme išli so ženou z hotela do mesta, ale keďže Vietnamci ovládajú angličtinu skutočne katastrofálne, nik nám nevedel povedať, ako dlho bude cesta trvať, ktorým smerom je centrum, a nieto ešte koľko bude stáť cesta. Skutočne nik. Ani recepční, ani čašníci, a samozrejme ani taxikár. Takže som to spravil tak, že som mu dal nejakú stredne veľkú bankovku, on mi vydal a ja som mu ukázal rukou, že je to málo, nech ešte niečo pridá. Keď druhýkrát vybral z pudilára nejakú bankovku, začali sme sa so ženou v aute smiať. On si myslel, že je to náš prejav irónie, a vrátil mi ďalšie peniaze. To vyvolalo opakovanú salvu našej veselosti, na čo šikmooký šofér zareagoval previnilým pohľadom a strčil mi

do rúk ďalšiu bankovku. Ako sa u nás strácal zmysel pre pravdu a sumu, tak u neho sa objavil. Už ani neviem, či mi nakoniec nedal viac peňazí, ako som mu na začiatku vložil do dlane ja. No dobre, prehánam, to sa určite nestalo, ale pobavilo nás to, lebo nakoniec sa z toho stala hra a o peniaze už ani nešlo.

Príhoda sa však týmto nekončí. O tri dni prišli do nášho vietnamského hotela ďalší štyria Slováci. Hmm, teda oni skôr rozprávali výhradne iba po maďarsky, ale svokrova slivovica a ich repovica nás spojili rýchlejšie, no najmä silnejšie, ako nás vedia rozdeľovať politici. Vyšlo z nich, že deň predtým stratili panenstvo pri návšteve centra, keď si taxikár od nich vypýtal v prepočte asi dvadsať dolárov. Dostali sme ich do obrazu, že za túto sumu sa mohli voziť do mesta celé dva týždne. Ale boli bohovskí, vôbec sa tým netrápili. To my Slováci máme vo zvyku nosiť si takéto žalmy v sebe dlho-predlho. Dali sme si po ďalšom štamprlíku repovice. Nedalo sa to síce piť, ale je to vraj vynikajúce na žalúdok. Uff, ešte aj teraz ma striaslo, bráá.

Podme však späť na balijskú pláž, kde sa moce jeden smutný Slovák, ktorému zrazu chýbajú jeho milované deti a žena. Sám je prekvapený, ako ho láska k nim zrazu dobehla. Jedinou náplastou so silou liečivého harmančeka sa javí vypísanie sa cez básne. Slzy mu pritom stekajú po tvári a zapadajúce slnko akoby to nechcelo vidieť, a tak sa o čosi rýchlejšie ponáhľa za obzor.

Na to mi moja duša hlási, že chce ísť ihneď preč a túži začať okamžite spoznávať a cestovať. Sadám si však najprv do baru, aby som neprišiel o neverše, ktoré mi pristáli na duši. V priebehu hodiny zo mňa vypadne šesť básní, nesebecky adresovaných výhradne mojej manželke a deťom.

Len čo na počudovanie milých čašníkov počmára ten divný beloch šesť strán papiera, pričom opakovane niečo škrtá a zároveň si utiera slané rolety padajúce mu z očí, vstane a zaplatí. Ešte ich poprosí, aby mu objednali taxík, aj keď je polhodinu pred polnocou. Potom sa vracia s batohom a dohaduje sa s taxikárom na sume:

- Dvestopäťdesiatisíc, - vraví taxikár.
  - Dám dvestotisíc, - odpovedá rázne beloch, poučený domácimi zvyklosťami.
  - Dvestodvadsať tisíc, - klesá šofér so sumou.
  - Dám dvestotisíc, - trvá na svojom cudzinec.
  - Tak nič, - skúša vodič taxíka.
  - Dobre, tak nič, - pritakáva turista, - volám môjmu známemu.
  - Dobre, dvestotisíc, - súhlasí zrazu taxikár.
  - Dobre, kopni do vrtule, vyrážame!
- Auto sa pohlo a ja si začínam prepisovať básne z papierov do laptopu.
- Kam to v Ubude bude? - pýta sa ma šofér.
  - Zavezte ma niekam blízko centra.
  - Meno hotela?
  - Nemám, idem na blink. Kedy tam prídeme?
  - Niečo pred jednou v noci, je to tak na hodinku jazdy, - odpovedá mi taxikár.
  - Nájdem si tam v takomto čase nejaký hotel? - pýta sa za mňa rozum.
  - Bez problémov.

Ako som vystúpil z auta, v prvom hoteli mi povedali, že sú plní, no v druhom som mal za desať minút izbu, umyté zuby a oči trčiace spod plachty. Len nie a nie najst' ovládač od klímy...

Tej, ktorá vybrala si ma za muža

*Musí človek odísť, aby našiel?
Stratiť, aby objavil?
Cúvnuť, aby podišiel?
Odovzdať, aby prijal?
Zanechať, aby sa dotkol?
Seba...*

*Keď človek stratí samého seba,
je bez šance dotknúť sa iných.
Nič nepochopí,
lebo sa k nemu nedostáva.*

*A tak stekám balijskou plážou.
Som trpká slza
kráčajúca burácajúcou smrťou vín,
kým ty spíš na druhej strane zeme.
Žiaden sen ti ani zďaleka nešepne,
ako veľmi ťa
L Ú B I M.*

*Ach, Bože, privri oči,
keď chlap plače...*

Ubud a jeho blízke okolie

(13. 3. 2015, piatok, Ubud/Bali)

Pri raňajkách mi usmiata domáca dáva tipy na dnešný deň. Inak, čo sa týka jedla, som v siedmom nebi. Melón, ananás, papája, omeleta so zeleninou, toasty s medom a maslom plus pohár z čerstvo vylisovaných pomarančov, do ktorého ešte dávajú za kalíšok medu. Vraj miš-maš? Pre mňa skvelé. Čo sa týka sumy, raňajky sú v cene hotela, za ktorý som dal v priemere tridsať eur. Možno na balijské pomery dosť, no neposudzujem to, lebo som spokojný. Veď mám krásnu a čistú izbičku s balkónom, vlastnou sprchou, so záchodom a s internetom. Dokonca mi budú aj upratovať, čo ma neskôr milo prekvapí. Na moje cestovateľské pomery silný nadštandard.

Škoda že prší. No v takomto podnebnom pásme býva zvykom, že tak ako dážď rýchlo prichádza, tak aj rýchlo ustáva. Do opičieho lesa kráčam peši, mám to za rohom. Vstupné na túto lokálnu atrakciu je smiešne, a pritom je na čo pozeráť sa. Ide vlastne o malý kúsok lesa, ktorý je prehustený malými drzými opičkami. Kto by to čakal, všakže? Vôbec sa neboja, skôr naopak - drzo skáču po ľuďoch, takže nie je núdza počuť z tej či onej strany ženský výkrik, keď malé zvieracie pazúry šokujú pokožku nechránenú tkanivom. Vraj si mám dávať pozor na fotoaparát či iné veci, lebo tieto hravé tvory sú šikovní lapaji. Občas vidieť, ako sa hrajú s ulúpenou korisťou, teda skúmajú nádobku s krémom, snažia sa ju vytlačiť alebo inak sa s ňou pohrať. Treba však byť opatrný. Najmä samce

Naľavo: Zamestnankyňa hotela obchádza budovu a jeho okolie a kladie obetné dary bohom. Hore: Záber z opičieho lesa. Bôžikovia, dokonca aj stromy na verejnosti, sú zakryté kaki látkami.

dávajú ukazovaním silných zubov okamžite najavo, keď sa im niečo nepozdáva alebo je prekročená ich osobná zóna.

Komplex nie je veľký, a to je pre moje ubolené nohy dobre. Dýcha však starobylou, ktorá srší najmä z chrámov v strede lesa. Vlastne načo to tu píšem, všetky tie budovy a chrámy, ktoré som na Bali zatiaľ videl, sú akoby postavené najmenej tisícky rokov dozadu. Samozrejme, tolko určite nie, to len vlhká klíma nemilosrdne poznačuje fasády čerňou a vytvára aj skvelé podmienky na život rôznych rastlín a porastov, ktoré sa okamžite zakoreňujú medzi tehly, betón, fasády, trámy, kovania, proste všade. Vy čo máte záhradku, burina vás už určite naučila, že človek život nikdy nezastaví.

Keď už chcem *monkey forest* opustiť, strhne sa v najväčšom priestrešku bitka opíc. Teda skôr je to iba náznak konfliktu, keď sa tri jedince osopili na jedného, ale k samotnej inzultácii nedošlo. Bolo to iba také: „Nono, druhý raz mi neber môj banán! Tá podivná Japonka ho hodila mne!“ V tom istom momente sa v najkrajšom chráme, do ktorého nesmú turisti vstúpiť, čosi tiež stalo, lebo domáce ženy, ktoré tam pletú rôzne predmety, neskôr určené na predaj turistom, zrazu volajú o pomoc. Asi niektorá z nich odpadla alebo ju napadla opica. Všetci sme zvedaví, ale vysoký múr celú udalosť zahľadá tajomstvom.

Osobne si všímam nahromaždenú energiu, ktorú vyvolali obe udalosti, a zvedavo sledujem ostatných turistov, ako sa nepokojne premiestňujú od jedného hlúčika k druhému. Tí, ktorí chcú všetko vidieť, nakoniec aj tak nič nevidia.

Opice boľ všade, aj na cintoríne. Nič im nebolo sväté...

Na našom pozemskom výlete nejde o nič iné než o dotyk. Obyčajný, a pritom pre všetkých a všetko taký prepotrebný.

Keď už mám zvieracieho predstavenia a opičej prirodzenosti vyše hlavy, smerujem k hlavnému chrámu mesta Ubud. Vidíte, zabudol som vám povedať, že toto mesto som si nevybral náhodne. Odporučili mi ho niektorí ľudia, ktorí Bali navštívili, ako pokojné miesto plné balijskej kultúry na všemožné spôsoby, meditácií, jogy, kurzov varenia, remeselníctva... A na balijské pomery plné ticha. Zasa zabudnite, že ide o dedinku s pár domčekmi a ospalým prašným námestím zaliatym slnkom. Nie, znova je to nekonečná ulica plná hotelov, reštaurácií, kaviarní, masážnych salónov a obchodíkov ponúkajúcich veci od výmyslu sveta až po tovar z Jupitera, ktorý dovezli akurát včera. No v porovnaní s moderným Seminyakom je to skutočne pokojný raj.

Od ubudského paláca a hlavného chrámu Puri Saren Agung, ktoré mi dych nevyrazili, kráčam pár minút a objavujem nádherné miesto. Cestičku k malému chrámu lemujú dve jazierka, domáci akurát plnia svietidlá olejom. Prihovárajú sa mi ich tromi naučenými vetami, ale celkovo sú srdeční, milí a pokorní. Vlastne tak vnímam väčšinu Baližčanov. Nešetria úsmevom, ide z nich svetlo. To, že treba zjednávať ceny, je iba reakcia na prívál turistov, ktorí objavili tento ostrovný skvost, malú sestričku Indie, ktorá sa narodila pod rovníkom. Neberiem to teda ako pokus niekoho okradnúť, božechráň, je to len ich zmýšľanie: „My sme doteraz nevedeli, že iní ľudia na svete sú omnoho bohatší než my... teda kým ste k nám neprišli vy... A tak sa z vás pokúšame vydolovať za nejakú našu službu či tovar pár peniažkov navyše. Veď to je jediný spôsob, ktorý poznáme, ako sa vám priblížiť. Z našej strany to bude regulárny obchod, tak pozorne počúvajte, akú dohodu vám ponúkame.“

Slnko pečie, spotený som ako osol v špajze, a až teraz si uvedomujem, že som si nenatrel hlavové koleno opalovacím krémom. Dobre si veru pamätám Thajsko, kde som si pár hodín písal v parku a klamal sa, že slnko určite brzdia kývajúce sa palmové listy. Potom som sa mohol natierať aj každú hodinu, no hlava sa mi aj tak do dvoch dní nanovo